

Egy lépéssel előrébb a digitális tudományos világban: szakmai konferencia a publikációk elektronikus hozzáférhetőségéről

Így hivatkozzon erre a cikkre:

Székely Levente. „Egy lépéssel előrébb a digitális tudományos világban: szakmai konferencia a publikációk elektronikus hozzáférhetőségéről”.

Információs Társadalom VII, 1. szám (2007): 114–120.

<https://dx.doi.org/10.22503/inftars.VII.2007.1.11>

A folyóiratban közölt művek

a Creative Commons Nevezd meg! – Ne add el! – Így add tovább! 4.0

Nemzetközi Licenc feltételeinek megfelelően használhatók.

Székely Levente

Egy lépéssel előrébb a digitális tudományos világban: szakmai konferencia a publikációk elektronikus hozzáférhetőségéről

Az Elsevier Kiadó szervezésében 2006. november 3-án az elektronikus publikálással és tartalomszolgáltatással foglalkozó konferenciát rendeztek Budapesten. Az *Első Elsevier Rektori Konferencia* leginkább a felsőoktatás, a könyvtárak és a tudományos kutatással foglalkozó intézmények szakembereinek nyújtott hasznos információkat. A konferencia mottója – „Előrelépés a digitális tudományos világban” – azt a célkitűzést jelenítette meg, hogy a hagyományos, nyomtatott források használata mellett az elektronikus tartalomszolgáltatás Magyarországon is egyre nagyobb szerepet kapjon a szakirodalom elérésében.

Az eseményt dr. Manherz Károly, az Oktatási és Kulturális Minisztérium felsőoktatásért felelős szakállamtitkára nyitotta meg, aki Magyarország tudományos eredményeiről és a továbblépés lehetőségeiről beszélt. Mint elmondta, a magyar felsőoktatás – egy-két terület (például a jogi vagy az orvosi képzés) kivételével – meglehetősen rövid idő alatt végrehajtotta a bolognai rendszerre való átállást. A képzési rendszer átalakítása egyben új tanterveket és új tananyagokat is jelent. A képzés megújításának kiemelten fontos területe a hozzáférés kérdése, nem mindegy ugyanis, hogy az új tananyagokat hogyan lehet elérni. A képzési rendszer átalakítása akkor lesz igazán sikeres, ha az oktatási tartalmak felhasználása javul, amire megvan minden esély, hiszen az új tananyagoknak már a 75 százaléka hozzáférhető elektronikus formában is. Az államtitkár kiemelte, hogy a szakirodalomhoz való hozzáférés a bolognai folyamat egyik legfontosabb hozadéka. A hozzáférés kézenfekvő megoldása a *Scopus* rendszer, amelyet szinte az egész Európai Unió használ. A *Scopus* az Elsevier tudományos, műszaki és orvosi (*Scientific, Technical, Medical: STM*) kivonatoló, illetve katalogizáló adatbázisa, amely a világ legnagyobb információgyűjteményét teszi elérhetővé kutatók, könyvtárosok, oktatók és egyetemi hallgatók számára ezeken a szakterületeken. Az adatbázis 1966-ig visszamenőleg 28 millió kivatatot tartalmaz, és naponta bővül.

A megnyitóban elhangzott még, hogy Magyarországnak növelnie kell a tudományos anyagok hozzáférhetőségét, ez adja ugyanis a továbbfejlődés lehetőségét. Ezt a törvényhozás is ösztönzi, például a PhD-képzéssel foglalkozó hazai intézményeknek kötelező a doktori disszertációkat elektronikusan tárolni és közzétenni.

A szakállamtitkár jelezte, hogy a minisztérium kész tárgyalni a továbblépés lehetőségeiről és az együttműködés továbbfejlesztéséről az elektronikus adatbázisokhoz való hozzáféréssel kapcsolatban.

Mi szükség van egyáltalán a tudományos anyagok *elektronikus formában* való tárolására és terjesztésére? Provokatívnak tűnhet a kérdés, de ha megfordítjuk, még provokatívabb: mi szükség van még egyáltalán a tudományos szakcikkek *nyomtatásban* való közzetésére?

A lehetséges választ a vitaindító előadás adta meg, amelyet Suzy Szasz Palmer, a *University of Louisville* (Kentucky, USA) dékánhelyettese tartott a folyóiratok (nyomdai helyett) elektronikus úton történő kiadásának előnyeiről és lehetséges hátrányairól. Bár a nyomtatott forma könnyebben kezelhető (jobban olvasható), viszont az ilyen forrásokhoz való hozzáférés behatároltabb, a tárolás pedig igencsak helyigényes. Az elektronikus forma magában foglalja az egyszerű tárolást, a kereshetőséget, a hozzáférés mérhetőségét (hányan töltötték le), de ennek is vannak árnyoldalai: például kevésbé megbízható, mivel a plagizálás veszélye inkább jellemzi, mint a „kötetbe zárt” nyomtatott kiadványokat. Mindkét esetben felmerül viszont az időtállóság kérdése, hogy meddig őrizhető meg a tartalom, tehát mikor esik szét a könyv, illetve mikor mennek tönkre az elektronikus tárolók?

Az elektronikus forma kézenfekvő előnye a könnyebb hozzáférhetőség, bár ezt beárnyékolja a digitális megosztottság, vagyis az a körülmény, hogy az elektronikus írástudással nem rendelkező személyek nem tudják használni ezeket az anyagokat. Ha mindezek miatt a két rendszer együttes működésére szavazunk, az is felvet néhány nem megkerülhető problémát: a felhasználók (egyetemek, kutatóintézetek és könyvtárak) sokszor tehernek érzik a drága elektronikus és papíralapú anyagok párhuzamos megvásárlását, miközben az elektronikus és a nyomtatott példányok tartalmilag gyakran nem is teljesen azonosak.

Az is nehezíti a könyvtárak helyzetét és a tisztán elektronikus rendszerre való átállást, hogy a folyóiratokat huzamosabb időre, kiadói csomagokban fizetik elő, ezt pedig menet közben nehéz lemondani a könyvtáraknak, mivel a szerződések kötik őket. Ami egykoron előny volt (nagyobb csomagban, hosszabb időre olcsóbban megrendelhető nyomtatott kiadványok), az ma már korlátozza a szabad információáramlást, és költséges is, mert a könyvtárak ezenfelül sokszor külön kifizetik az elektronikus hozzáférés díját is. Az anyagiakon túl az is kérdéses, hogy a könyvtárak és a könyvtárosok vajon megfelelően fel vannak-e készítve az elektronikus információszolgáltatásra (pl. az internet-előfizetés és az eszközpark tekintetében).

A nehézségek ellenére a tapasztalatok mégis azt mutatják, hogy a bölcsészettudományokat és a jogtudományt leszámítva a kutatók mára egyre inkább az elektronikus anyagokat használják, és azokat tekintik mérvadónak, bár ennek ellenére még szinte minden tudományágban fellelhető az elektronikus és a papíralapú közlés párhuzamossága.

Suzy Szasz Palmert követően az Elsevier Kiadó tudományos és stratégiai igazgatója, Fokko Covers az Elsevier stratégiájáról és a jelenlegi trendekről beszélt előadásában. Mint elmondta, jelenleg az akadémiai szektorból használják a legtöbben az Elsevier által működtetett *ScienceDirect* portált, amely egy teljes terjedelmű cikkeket is tartalmazó elektronikus adatbázis, 2000 folyóirat anyagával és mintegy 7,5 millió szakcikkkel. A portál kidolgozásánál nagy figyelmet szenteltek a különböző célcsoportok – a szerzők, a könyvtárak, a diákok és a kutatók – egymástól különböző igényeinek kielégítésére (míg a diákoknál például az egyszerű hozzáférhetőség, addig a kutatóknál az anyagok frissessége az elsődleges szempont). Az előadó szemléletesen mutatta be a rendelkezésre álló tudományos anyagok mennyiségét és az adatbázis bővülési ütemét: a rendszeresen megjelenő friss anyagokon túl archiválás is folyik, így akár 150 éves anyagok is elérhetők már *online*.

A fejlődés további célja olyan integrált megoldások kidolgozása, amelyek a kutatói munka egészét segítik. Ehhez bővített tartalmakra, a kutatói hálózat működésének segítésére, a nyelvi kihívások kezelésére, valamint a helyi nyelvű minőségi tartalmak növelésére van szükség.

A délelőtti program zárásaként Horváth Ádám, az Oktatási és Kulturális Minisztérium informatikai osztályvezető-helyettese ismertette a 2007 és 2013 közötti időszakra vonatkozó Nemzeti Fejlesztési Terv (NFT) elektronikus tartalomszolgáltatással kapcsolatos irányait. A Nemzeti Fejlesztési Terv jelenleg még nem végleges (csak 2007 elején válik nyilvánossá az egyetemek és a tudományos közélet számára), ennek ellenére az alapcélkitűzések már ismertek. A minisztérium álláspontja szerint különösen fontos, hogy a tartalom eljuthasson a végfelhasználókhoz, de ehhez a technikai feltételeken kívül elengedhetetlen a végfelhasználók érdeklődése is. A kérdés az, hogy a kormányzat hol tud ösztönzően beavatkozni, és hogyan tudja motiválni a fentebb már említett célcsoportokat a Magyarországon már ma is elérhető rendszerek használatára, mint amilyen például az Elektronikus Információs szolgáltatás (EISZ, www.eisz.hu). A tudatosságnövelés részeként támogatni kell a könyvtárakat abban, hogy elérhessék az IKT-eszközökkel nem rendelkező, de a tartalmak szempontjából fontos felhasználókat is, valamint abban is, hogy megfelelő infrastruktúrát tudjanak kiépíteni és üzemeltetni. Ezen túlmenően pedig szükség van a digitális írástudás növelésére is, mivel a diákok és a kutatók egy része még ma sem tud *online* keresni.

Az ebédszünet után Carl Schwarz az Elsevier nevében virtuális kiadói körképre invitálta a hallgatóságot. Az Elsevier arra törekszik, hogy a legjobb kiadó legyen (elsősorban a folyóirat-kiadás terén), és egyben a legmegfelelőbbben szolgálja ki a tudományos cikkek szerzőit és szerkesztőit. Több mint 180 ország tízmillió kutatója, több mint 4500 szervezet működik együtt az Elsevierrel, az elérhető cikkek száma pedig mintegy nyolcmillió. Az évente kinyomtatott 2,5 millió oldalhoz 250 millió letöltés is társul.

Az előadó – a hallgatóság nagy érdeklődése mellett – Magyarország teljesítményét is bemutatta a nemzetközi tudományos élet színterén. A volt szocialista blokk országai-val összehasonlítva a tudományos publikációk mennyiségében a harmadikak vagyunk, közvetlenül a Cseh Köztársaság sarkában, de messze lemaradva Lengyelországtól. 2004-ben a magyar tudósok mintegy 4000 tudományos cikket publikáltak, ez tíz év alatt 43 százalékos növekedést jelent. Tudományterületek szerinti bontásban az élettudományok (az orvostudomány és a biológia) játszanak vezető szerepet, a szakcikknek egy-negyed része ezekkel a területekkel foglalkozik, s ezek a kémiai, valamint a klinikai orvostudományi tárgyú közleményekkel együtt az összes publikációnak már közel kétharmad részét teszik ki. A cikkek minősége, tudományos értéke és hivatkozottsága ugyancsak fontos szempontok: 2004-ben ezek szerint a mutatók szerint az Elsevier megítélése alapján – az ún. „keleti blokk” országai közül *elsőként* – elértük a világszínvonalat.

A következőkben a *Scopus* adatbázis szolgáltatásairól volt szó, amely az Elsevier által publikált összes tudományos munka kivonatát tartalmazza. Az adatbázis minden felhasználó számára igyekszik magas szintű szolgáltatást nyújtani. Mintegy felére rövidíti a bírálat idejét, és gyorsabbá teszi a fontos eredmények publikációs folyamatát.

A jövő tekintetében a teljes publikációs folyamat további fejlesztése a cél, a bejegyzéstől számítva egészen az archiválásig. A folyóiratok jövőjét hosszú távon jelentő-

sen meghatározhatja a technológiai fejlődés. Az *online* felületek lehetőséget teremtenek a széles körű kommunikációra, így a tudományos vitákra is, az Elsevier viszont azzal számol, hogy a következő tíz évben ez a kihívás a legtöbb tudományágban még nem ingatja meg a folyóiratokban való publikációk elsőbbségét, így a kiadó a saját *online* stratégiájában nem tervez jelentős változtatásokat.

A következő előadó dr. Rafael Ball, a németországi Jülich kutatóközpont központi könyvtárának igazgatója volt.¹ Az előadó a könyvtáros szemszögéből tárgyalta a tudományos információszolgáltatás jövőjét. Kiindulópontként arról beszélt, hogy az ókor után újra hangsúlyos szerepet kap az orális, az élő szó a tudományosságban, amelyet a 17. századtól szinte napjainkig az írásban rögzített anyagok dominanciája és az intézményesített publikálás jellemzett. Általánosságban elmondható, hogy a tudományos termelés (a cikkek számával mérve) folyamatosan növekszik, amit az egyre szaporodó kísérleti eredmények, szabadalmak, hivatkozások táplálnak. A növekedés üteme töretlen, ugyanakkor a könyvtárak lehetőségei korlátozottak. A publikációk szaporodásával ugyanakkor szinte lehetetlen lépést tartani, mivel a könyvtárak költségvetése behatárolt, ez *költségspirálba* sodorja a könyvtárakat, aminek a következménye a színvonalcsökkenés, a szolgáltatásoknak és a könyvtárban elérhető anyagok kínálatának a hiányossá válása. A problémát részben orvosolhatja, ha a jövőben az elektronikus formátumok még nagyobb szerephez jutnak.

Az elektronikus forma megjelenése a könyvtárakat sem hagyta érintetlenül, a Jülich kutatóközpont könyvtára például ma már a szócikkek többségét (80 százalékát) elektronikus formában teszi elérhetővé. Az átállás kizárólag elektronikus formában történő tárolásra viszont csak apránként valósulhat meg, a már előfizetett folyóiratok ingyenesen hozzáférhető elektronikus megfelelőinek begyűjtésétől kiindulva egészen a rendszer folyamatos teszteléséig. Az átállás elektronikus formára a következő előnyökkel jár: az elektronikus publikáció megbízhatóbb, állandóak a technikai feltételek, a kutatói oldalról elfogadottabb, további szolgáltatásokkal bővíthető, illeszkedik az általános információs környezetbe, gazdaságos és könnyen alkalmassá tehető a különböző statisztikák elkészítésére. Természetesen hátrányai is vannak: fokozott függőséget alakít ki a kiadókkal kapcsolatban, megoldatlan a hosszú távú archiválás kérdése, széles körű egyeztetéseket igényel a kiadókkal, időigényes adminisztrációra épül, s végül szükség van az alkalmazottak folyamatos képzésére az adatbázis-kezelés és a technológia számos területén.

Az elektronikus hozzáférés kérdésének előtérbe kerülését indokolja a már említett *folytonos növekedés*, a *publikációs lánc elektronikussá* válása, továbbá az a tény is, hogy a szerzők sokszor nemhogy szerzői honoráriumot nem kapnak, hanem saját maguk állják a *kiadás költségeit*, annak ellenére, hogy *még a jogait is átengedik a kiadóknak*. Ugyancsak az elektronikus rendszerre való átállást segíti, hogy a könyvtárak *anyagi lehetőségei a már említett költségspirál miatt egyre szűkülnek*.

A jövő emiatt a folyóiratok terén az elektronikus formáé, de várható, hogy megmaradnak a nyomtatott periodikák is. A könyvek esetében a nyomtatott forma továbbra is uralkodó lesz, de emellett erősebb összekapcsolódás várható a könyvek, a fo-

¹ A németországi Jülich kutatóközpont az alapkutatások mellett alkalmazott ipari kutatásokkal is foglalkozik, számos tudományág, így többek között a vegyészet, a biológia, az orvostudomány és a műszaki tudományok területét egyaránt művelve.

lyóiratok és az adatbázisok között. Az elektronikus kiadványokkal járó adminisztráció ugyanakkor sok időt és forrást vesz igénybe. Az átállás szemléletváltást hozhat magával, a nyereségközpontú szemléletet felváltja a hatékonyságra való törekvés, s ennek szellemében Ball szerint a könyvtárak együttműködésének erősödésére lehet számítani, elsősorban a közös beszerzések terén, valamint a regionális könyvtárak szerepének a növekedése várható.

Ezt követően Joris P. van Rossum, az Elsevier *Scirus* projektjének a vezetője adott elő, aki a *Scopus* által nyújtott lehetőségekről beszélt, és részletesen is bemutatta a szolgáltatásokat.

Az Elsevier által létrehozott *Scopus* rendszer a tudományos irodalom legnagyobb kivonatoló és katalogizáló adatbázisa, több mint 15 500 folyóiratával (ezek közül 150-nél is több a magyar!). A 15 500 cím többsége akadémiai folyóiratokat takar, de hozzáférhetők konferenciakiadványok és kereskedelmi publikációk is, és ezenkívül több mint 220 millió tudományos honlap és több mint 13 millió szabadalom is elérhető a *Scopus* segítségével. A rendszer alapját mindenekelőtt a természettudományok és a műszaki tudományok, valamint az élet- és orvostudományok területén megjelent munkák képezik. A *Scopus* szolgáltatásai között megtaláljuk az integrált keresőfunkciót, valamint olyan további szolgáltatásokat, amelyek segítik az eligazodást. Ilyenek például a szerző azonosítása, az idézetek keresése és a teljes szövegű cikkek közvetlenül elérhetővé tétele. A *Scopus* további előnye, hogy a felhasználóknak lehetőségük van a saját idézettségüket is figyelemmel kísérni, így egyszerűen meghatározhatják a H indexük értékét, amely a publikációik idézettségének mértékét mutatja. Az egyes kutatók munkásságának „tudományos értéke” mellett lehetőség van a tudományos intézetek és az egyetemek teljesítményének a mérésére is.

A *Scopus* célja a legrészletesebb tudományos felület létrehozása, s ennek érdekében nem csupán angol nyelvű anyagokat tartalmaz: a válogatás elsőrendű szempontja a minőségi igényesség.

A kiadók és a könyvtárosok felszólalásai után a szerzők és az olvasók, vagyis maguk a kutatók is szóhoz jutottak. A kutatók nézőpontját Pintér Róbert, a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen működő Információs Társadalom- és Trendkutató Központ tudományos és stratégiai igazgatója vázolta fel „Eredendő bűn a tudományos teljesítményben – egy kutató panaszai és vágyálmai a tudományos szakirodalomhoz való hozzáférés kapcsán” című előadásában.

Pintér előadása szerint a kutató attitűdjét az „önző tudós” jelzővel lehet leírni, akit a publikálási kényszer hajt, miközben célja az elismertség kivívása. A tudós kétféleképpen kerülhet kapcsolatba a tudományos publikációkkal: egyrészt olvassa, másrészt írja őket, ezért elvárásai is kétfélék. Egyrészt hasznos nyersanyagokra van szüksége, másrészt szeretné, ha olvasnák, hivatkoznának az írásaira. Nagyrészt ennek a kétféle hozzáállásnak az eredménye az „eredendő bűn a tudományban”, vagyis az, hogy a kutató ma már a számára fontos témákban sem képes minden közleményt elolvasni. Az emberi kapacitáson messze túlmutató a „termelés” a tudáspiacon, ahol a specializáció is csupán félmegoldás, éppen a multidiszciplinaritás miatt, mivel minden mindennel összefügg. Ezenkívül a kiadványok magas költsége és az idő is gátló tényezőként léphet fel: a kutatónak egyrészt egyéb tevékenységei miatt nincs ideje olvasni, másrészt sokszor hozzá sem fér a legfontosabb forrásokhoz.

A kutató szempontjából az ideális megoldás az lenne, ha gyorsan, egyszerűen és ingyen hozzáférhetne a számára értékes anyagokhoz, és megismerhetné őket teljes terjedelmükben. Ez természetesen csupán utópia, a hagyományos papíralapú publikálást nézve megvalósulását nehezíti a szétaprózott olvasói érdeklődés és a hatalmas kiadói kínálat konfliktusa a könyvtári büdzsével, valamint a raktározási kapacitással is: a könyvtárakban sem férhet hozzá „minden”. Az online kiadói tevékenység terén a szerzői jog és a hagyományos tudományos publikálási modell közötti feszültségek oda vezetnek, hogy a kutató álmai nem teljesíthetők.

Bár maga az internet a tudomány igényei „miatt” született meg, és lett olyan, amilyen, szerepe mégis kettős: lehetőségeket kínál, de kihívást is jelent. Lehetőség abban az értelemben, hogy a kutatási kérdések feltárásának munkája – a témától függően – akár 80–90 százalékban is elvégezhető az interneten, sok esetben magukhoz a cikkekhez is hozzá lehet férni, vagy a könyveket megrendelni. Ugyanakkor kihívás is, hiszen mindent összevetve komoly nyomás van a tudósokon, miközben ők is nyomást gyakorolnak a tudományos publikálás többi szereplőjére.

A technológiai fejlődés legfontosabb hozadéka azonban az, hogy új lehetőségeket kínál a tudományos publikáció terén. Ilyenek a házilag szerkesztett kiadványok vagy a nagy kiadók „kikapcsolása” (az a megoldás, hogy a szerző átvállalja a költségek jelentős részét, de a nyereség többsége is őt illeti, a kiadó csupán a nyomtatás feladatait végzi el). Ugyanakkor az online publikáció révén megtakarítható maga a nyomdaköltség is. Fontos megjegyezni azonban, hogy míg a publikációk száma meredeken növekszik, addig a fizetőképes kereslet ezzel egyáltalán nem tart lépést. A megoldást az olyan új modellek jelenthetnék, mint például a „tudományos svédasztal”, ahol a kutató egyfajta átalánydíjért férhetne hozzá a tudományos anyagok széles köréhez. Egy másik modell szerint a letöltési gyakorisághoz kötve, bérletszerűen lehetne differenciálni a költségeket. Ám ezen túl mindenképpen szükség van az olvasók körének bővítésére is, a fizetőképes kereslet növelése érdekében újabb csoportokat bevonva.

Végül, emelte ki Pintér, az infokommunikációs eszközök – különösen az internet – következtében megváltozó kommunikációs és fogyasztási szokások átalakítják magát a tudományos életet is, új megnyilatkozási formákat nyújtva a tudós számára: a *web2*, a rohamosan szaporodó *wiki* típusú közlemények, a szakmai blogok stb. lehetővé teszik, hogy a kutatás és a tudományos alkotás folyamata közben is elérhetővé váljanak az új eredmények, és megismerésükhöz ne kelljen a „szabályos” publikációkra várni.

A konferencia utolsó előadását – mintegy keretbe foglalva az egész eseményt – a nyitó előadást is prezentáló Suzy Szasz Palmer tartotta „Az A&I adatbázisok előnyei a *full-text* korszakában” címmel. Előadásában azt a kérdést firtatta, hogy vajon továbbra is szükség van-e a kivonatoló és katalogizáló funkciót betöltő A&I (*abstracting & indexing*) adatbázisok használatára, vagy képesek vagyunk ezt meghaladni?

A kivonatolás és a katalogizálás igénye egyidős a tudományos folyóiratokkal, már az első, 1665-ben megjelent tudományos folyóirat, a *Journal des sçavans* is katalogizált. Az ezt követő 150 évben mintegy 300 folyóirat született, ami a kivonatolás és katalogizálás igényét csak tovább növelte. A 19. században a periodikák száma tovább növekedett és a század végén a kortársak már mintegy ötezer (!) tudományos folyóirattal számolhattak.

A tudományos folyóiratok számának ugrásszerű növekedése mellett sajátos események is hozzájárultak az A&I megbecsültségének emelkedéséhez. A 20. század kö-

zépén az Egyesült Államokban a szovjet tudományos sikerek láttán nagy nyomás nehezedett a tudósokra. Ezek a megnövekedett elvárások magukkal hozták a kivonatolás és a katalogizálás felértékelődését is. Kritikussá vált a kérdés, hogy ki, mit, mikor és hova írt, olyannyira, hogy a tudományos katalogizálás céljával frissen alapított szervezet (*National Federation of Science Abstracting and Information Services*) több mint egy tucat tudományág irodalmát kezdte feldolgozni. Egy másik fontos kezdeményezés Eugene Garfield, a philadelphiai Institute for Scientific Information (ISI) alapító elnöke nevéhez fűződik, aki a tudományos folyóiratok átlagos idézettségének mérésére kidolgozta a *Science Citation Index (SCI)* mutatószámot, amit azóta is évenként publikálnak a *Journal Citation Reports (JCR)* című kiadványban. Ezt ma már elektronikus formában adják ki, és a figyelmű szolgáltat több mint 8600 nemzetközi folyóiraatra terjed ki. Természetesen nem ez az egyetlen *online* index (hasonló szolgáltatást nyújt például a sokszor említett *Scopus* rendszer is, amely működtetőinek állítása szerint a legnagyobb kivonatoló és katalogizáló adatbázis a világon). Az *online* verziók legfontosabb előnyei a nyomtatott rendszerekhez képest abban állnak, hogy gyakoribb, akár napi frissítést tesznek lehetővé; segítségükkel a keresőszavak kombinálhatók egymással; több év adataiban is képesek egyszerre keresni; a keresés eredményét el lehet menteni, s végül a munka során közvetlenül rögzíteni lehet a hivatkozott tanulmány elérhetőségét.

A konferenciáról összességként elmondható, hogy izgalmas volt meghallgatni a különböző szereplők elektronikus publikálással kapcsolatos előadásait, és megismerni álláspontjukat, érdeklődésüket. A tudmánypolitika mellett az üzletpolitika, a könyvtárak helyzete és a kutatók elképzelései is helyet kaptak a konferencián, közös térbe helyezve az egyébként sokszor egymásra nem figyelő, egymásra kevésbé reflektáló elképzeléseket. Csak bízni tudunk benne, hogy a jövőben is sor kerül még ilyen magas színvonalú nemzetközi rendezvényekre Magyarországon a tudományos publikálás és az új tudományos eredményekhez való hozzáférés szakterületein.